

Validatierapport

Check je Gesprek Tool

Juni 2024

Yvonne van Pouderoijen
Niels Hermens

Check je Gesprek Tool

Auteurs	Yvonne van Pouderoijen, Niels Hermens
Onderzoekslijnen	Lectoraat Empowerment & Professionalisering
Soort object	Validatierapport
Datum	Juni 2024

Afbeelding omslag: Yvonne van Pouderoijen
Toegankelijkheid van het recht van Yvonne van
Pouderoijen en Niels Hermens is in licentie
gegeven volgens een Creative Commons
Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0
Internationaal-licentie
2024 Hogeschool Inholland

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Beschrijving validatieproces	5
3. Resultaten	6
3.1 Ervaringen met de QuickScan	6
3.2 De professionals raden collega's aan om de Check je Gesprek Tool ook te gebruiken	6
3.3 Welk onderdeel van de tool wordt als het meest helpend ervaren?	7
3.4 Verbeterpunten	7
3.5 Interview met leidinggevende zorginstelling	8
3.6 Interview met inhoudelijke experts op thema onveiligheid	8
4. Conclusie en vervolg	9
Referentielijst	10

1. Inleiding

Professionals die werken met jeugd en gezinnen zijn verplicht om bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling de Wet Meldcode toe te passen. De Meldcode is een stappenplan dat professionals moeten doorlopen bij signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Professionals die de Meldcode toepassen voelen zich echter vaak handelingsverlegen in het uitvoeren ervan. Vooral bij de stappen waarin zij met de gezinnen in gesprek gaan over de situatie (Van Pouderoijen, Hermens & Van Dijk, 2023).

Om professionals te ondersteunen bij het voeren van gesprekken met ouders en hun kinderen over onveiligheid in het gezin, is de Check je Gesprek Tool ontwikkeld. Het doel van de tool is professionals helpen om partnerschap met de betrokken ouders en kinderen te realiseren en/of te behouden.

Sinds de ontwikkeling van de Check je Gesprek Tool in 2023 wordt deze gebruikt door professionals die werken met jeugd en gezinnen. In totaal hebben 45 professionals een tweedaagse training gevolgd over hoe de tool te gebruiken. Deze trainingen vonden plaats in de periode januari 2023 tot december 2023. Om de tool te valideren en daar waar nodig aan te passen, vroegen wij in april 2024 een deel van deze professionals hoe zij het werken met de Check je Gesprek Tool ervaren, wat zij er goed aan vinden en of zij misschien nog verbeterpunten zien. In dit artikel presenteren we de bevindingen van deze validatie.

De Check je Gesprek Tool

De Check je Gesprek Tool is opgebouwd uit vijf onderdelen:

1. Tips die professionals ondersteunen bij het in kaart brengen van signalen van onveiligheid (stap 1 van de Meldcode).
2. QuickScan-vragen die professionals zichzelf kunnen stellen voorafgaand en na een gesprek met een gezin, om zo goede inzichten uit het gesprek te halen.
3. Tips die professionals helpen om in een gesprek partnerschap op te bouwen met ouders en jeugdigen (stap 3 van de Meldcode)
4. Tips die professionals helpen om te reflecteren op het gesprek.
5. Tips die professionals helpen om het gesprek te voeren over oplossingen voor de onveilige situatie.

2. Beschrijving validatieproces

Om de Check je Gesprek Tool te valideren stuurden wij 33 van de 45 professionals die de tweedaagse training hebben gevolgd een korte online enquête. Dit waren de professionals die na de training hadden aangegeven dat ze wilden meewerken aan de validatie van de tool. De enquête bevatte meerkeuzevragen en open vragen over het gebruik van de tool, wat het gebruik ervan de professionals opleverde en welke onderdelen van de tool zij eventueel anders zouden willen zien. Uiteindelijk vulden tien van de 33 professionals de enquête in. De achtergronden van deze tien zijn divers. Dit waren jeugd- en gezinscoaches, een leidinggevende bij een zorginstelling, een schoolmaatschappelijk werker, systeemtherapeuten, een praktijkondersteuner huisarts (POH)-jeugd, een begeleider gehandicaptenzorg en gedragswetenschappers.

Door het beperkte aantal professionals dat de enquête invulde moeten de bevindingen met de nodige voorzichtigheid worden gelezen. We weten bijvoorbeeld niet of de professionals die de enquête niet invulden dit niet hebben gedaan omdat zij de tool niet hebben gebruikt, omdat zij de waarde van de tool niet inzien, omdat zij er geen tijd voor hadden of om een andere reden. Desalniettemin geven de opgehaalde data inzichten in wat professionals zien als sterke punten van de tool en wat als verbeterpunten. Zeker omdat de open vragen zorgvuldig en uitgebreid zijn beantwoord.

Naast de enquête interviewden wij ook nog twee professionals over het gebruik van de tool. Een van hen is een professional met ervaringsdeskundigheid op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. De ander was een professional die een exemplarische positieve ervaring heeft gehad met de Check je Gesprek Tool. We legden de Check je Gesprek Tool tot slot voor aan twee experts op het thema onveiligheid en vroegen hen naar hun visie.

3. Resultaten

Hieronder geven we eerst puntsgewijs algemene ervaringen met het gebruik van de Check je Gesprek Tool.

- Van de tien professionals die de enquête invulden, gebruiken drie professionals de tool eens per maand, vier gebruikten de tool tot aan de enquête twee keer, en drie van hen geven aan de tool nog niet gebruikt te hebben, maar wel getraind te zijn in de Check je Gesprek Tool.
- Van de tien professionals die de enquête invulden geven er vijf aan door de Check je Gesprek Tool beter in staat te zijn om signalen over onveiligheid in gezinnen in kaart te brengen.
- Zeven van de tien professionals die de enquête invulden geven aan dat de tool hen heeft geholpen bij het begrijpen van wat partnerschap met een gezin inhoudt. Zes melden dat het hen door de tool in ieder geval een keer is gelukt om partnerschap met een gezin op te bouwen.
- Vijf van de tien professionals rapporteerden dat het hen door de tool in ieder geval een keer is gelukt om na het bespreken van vermoedens van onveiligheid ook richting oplossingen te gaan met het gezin.

Deze resultaten bevestigen dat de tool functioneert zoals bedoeld. Deze tool helpt de professional om succesvol partnerschap te realiseren of te behouden tijdens het gesprek over vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

3.1 Ervaringen met de QuickScan

De professionals die de QuickScan gebruikten hebben er positieve ervaringen mee. In een van de open vragen (Welk onderdeel vond je het meest helpend?) gaf een professional aan de QuickScan als het meest helpende onderdeel van de Check je Gesprek Tool te ervaren. Overige bevindingen met de QuickScan zijn:

- Vijf van de tien professionals die de enquête invulden hebben de QuickScan een of meerdere keren gebruikt voorafgaand aan het gesprek met een gezin. Hun ervaring is dat de vragen helpen om structuur aan te brengen in het gesprek.
- Vijf van de tien professionals gebruikten de vragen die bedoeld zijn voor na het gesprek. Zij geven aan dat dit houvast biedt voor eventuele vervolgstappen. Ook is het een soort van check voor ze.

3.2 De professionals raden collega's aan om de Check je Gesprek Tool ook te gebruiken

Alle professionals die de vragenlijst invulden zouden de Check je Gesprek Tool aanraden aan collega's. In het open veld in de enquête gaven zij hier de volgende toelichtingen op:

'Als je niet weet hoe je het gesprek over onveiligheid moet aangaan of waar je op moet letten, kan deze tool de drempel verlagen.'

'Ik vind de tool vooral heel behulpzaam bij het voorbereiden van mijn gesprekken. Het helpt mij echt om voor mezelf scherp te hebben waarom ik het gesprek aan ga en welke zorgen ik precies wil bespreken. Ik merk ook als ik mijn gesprek voorbereid met behulp van de tool dat ik deze iets relaxter in ga, omdat ik zelf goed weet wat ik precies wil bespreken en dit daardoor ook goed kan benoemen. Daardoor lukt het mij ook beter om de zorgen concreet en feitelijk te bespreken en daarna ruimte te geven aan de andere gesprekspartners. Ook is het fijn om nog door te nemen hoe je met het gesprek zelf kan omgaan met de verschillende soorten feedback die je krijgt. Ik merk dat het mij wat in mijn kracht zet door voor lastige gesprekken deze handvatten door te lezen.'

'Het is een duidelijk overzichtelijke tool die benadrukt dat daar waar het gesprek over moet gaan ook ter sprake komt. Ook bij weerstand of ontkenning krijg ik tips en richting.'
'Het is overzichtelijk, biedt een leidraad voor moeilijke gesprekken. - zorgt voor partnerschap en daardoor meer kans op veiligheid - zorgt voor betere inzichten in de perspectieven van alle betrokken partijen en daardoor meer kans op veiligheid (natuurlijk weet ik niet of de kans op veiligheid daadwerkelijk vergroot wordt, maar dat is wel mijn inschatting – dat zou een interessant onderzoek zijn).

Deze quotes laten zien dat de professionals de Check je Gesprek Tool als ondersteunend ervaren. In hun ervaring biedt de tool handvatten over *hoe* te handelen tijdens een gesprek met een gezin over onveiligheid en bij het voorbereiden van een gesprek. Dit sluit aan bij wat de professional met ervaringsdeskundigheid zegt over de tool. Zij vertelde dat de tool in haar ogende handelingsruimte en het vertrouwen bij professionals rondom gesprekken met gezinnen over onveiligheid vergroot. Zij zou dan ook graag zien dat organisaties het werken met Check je Gesprek Tool als norm neerzetten

3.3 Welk onderdeel van de tool wordt als het meest helpend ervaren?

We vroegen de professionals in de enquête ook welk onderdeel van de tool zij als het meest helpend ervaren. Hierop gaven zij onder andere de volgende antwoorden:

'Het onderdeel "feedback, wat haal je uit het gesprek". Ik merk dat deze tips mij goed helpen om mij met een goed voorbereid gevoel het gesprek in te gaan, omdat het voor mij ook weer de handvatten opfrist wat ik kan doen als er sprake is van ontkenning of onvoldoende partnerschap. Dat helpt mij om met wat meer zelfvertrouwen het gesprek in te gaan, omdat ik dat altijd lastige dingen vind bij dit soort gesprekken. Vooral de stappen na het in kaart brengen van de signalen zorgen voor kansen naar verbetering van de situatie en het opzetten van een samenwerkingsrelatie.'

'Voor mij heeft het vooral opgeleverd een gesprek goed voor te bereiden, door de drukte van het werk ga ik daar nogal eens aan voorbij. Het heeft mij opgeleverd dat ik nu duidelijk tijd plan voor en na een gesprek. Daarnaast helpen de vijf vragen mij om direct de kern uit een gesprek te halen en te kunnen rapporteren.'

'De QuickScan: overzichtelijke leidraad, inclusief check voor het waarborgen van veiligheid na het gesprek met de betrokkenen; In gesprek & feedback: minder kans op vastlopen in en na veiligheidsgesprekken door focus op partnerschap met gezinsleden en handige tips over wat te doen bij ontkenning van de zorgen om veiligheid en/of gebrek aan partnerschap.'

'Partnerschap omdat ik vind dat we voor deze stap meer tijd moeten vrijmaken en ons altijd bewust van moeten zijn welk effect praten over onveiligheid heeft op het gezin.'

Uit de diverse antwoorden blijkt dat niet een specifiek onderdeel van de Check je Gesprek Tool door iedereen als het meest helpend wordt ervaren. Elke professional haalt er voor zichzelf uit wat nuttig is voor hem of haar. Dit komt overeen met de behoeften die we in het eerdere onderzoek naar de Meldcode signaleerden, namelijk dat professionals behoefte hebben aan handelingsalternatieven bij de vijf stappen in de Meldcode (Van Pouderoijen, Hermens & Van Dijk, 2023).

3.4 Verbeterpunten

Verschillende professionals die met de Check je Gesprek Tool hebben gewerkt geven aan inhoudelijk niets te willen wijzigen aan de tool. Een professional die iets zou willen veranderen noemt dat ze meer tips zou willen over wat ze precies kan doen als de zorgen groot zijn, maar ouders de onveiligheid ontkennen. Twee professionals geven aan een compactere versie te wensen, maar geen inhoudelijke wijzigingen.

3.5 Interview met leidinggevende zorginstelling

Een leidinggevende van een zorginstelling vertelde dat de training Huiselijk Geweld en Kindermishandeling en de presentatie van de Check je Gesprek Tool haar attitude en haar handelen positief hebben beïnvloed. Zij heeft recent een alleenstaande moeder en haar kind begeleid in een uithuisplaatsing. Tijdens dit voor moeder en kind emotionele proces was het haar gelukt om partnerschap met de moeder te behouden. Door de Check je Gesprek Tool te gebruiken gedurende dit proces was er contact en bleef er contact, aldus de leidinggevende. Deze professional gaf aan dat ze dankzij de tool meer in verbinding kon staan met de moeder en haar perspectief, naast haar professionele verantwoordelijkheid.

3.6 Interview met inhoudelijke experts op thema onveiligheid

Met twee inhoudelijke experts op het thema onveiligheid hebben we gekeken in hoeverre aanpassingen wenselijk zijn om de actuele situatie van onveiligheid nog completer in kaart te brengen. Samen kwamen we tot de volgende aanpassingssuggesties:

- Bij het in kaart brengen van de signalen. *Wanneer: Heeft het signaal eerder plaatsgevonden? Wanneer was dit signaal het ergste?*

- Om tot een professionele afweging te komen. *Wat: Wat is er precies aan de hand? Is er sprake van acute onveiligheid of structurele onveiligheid?* En een verwijzing opnemen naar het afwegingskader Huiselijk Geweld en /of Kindermishandeling.

Met toevoeging van deze vragen beogen we in het denken en handelen bij onveiligheid meer uniformiteit te realiseren. Deze aanvullingen leiden naar ons inzicht tot een verbetering van de Check je Gesprek Tool.

4. Conclusie en vervolg

Het doel van de Check je Gesprek Tool is om professionals een hulpmiddel te geven dat hun handelingsverlegenheid doet afnemen en hen daadwerkelijk ondersteunt in hun handelen tijdens het toepassen van de stappen van de Meldcode. De bevindingen geven aanwijzingen dat de Check je Gesprek Tool professionals inderdaad ondersteunt bij gesprekken met ouders over signalen van onveiligheid en het aangaan van partnerschap.

Alle professionals die gewerkt hebben met de Check je Gesprek Tool zouden deze tool ook aan collega's adviseren. Welk onderdeel als meest helpend wordt ervaren varieert. Dit betekent dat professionals zelf de keuze maken welke tips zij nuttig vinden bij gesprekken over vermoedens van onveiligheid. De enige inhoudelijke aanbeveling die zij hebben is dat ze graag meer tips zien over hoe te handelen in situaties waarin ouders de zorgen ontkennen. Ook waren er professionals die de Check je Gesprek Tool in de huidige versie wat groot vinden. Twintig procent van de respondenten wenst qua vormgeving een kleinere versie.

Vervolg

De Check je Gesprek Tool zal geactualiseerd worden. Ook zullen er wat vragen toegevoegd worden om de mate van onveiligheid nog meer te concretiseren en de commitment voor hulp te expliciteren. Deze aanvullende vragen zullen toegevoegd worden bij deze stappen in de tool:

1. Tips die professionals ondersteunen bij het in kaart brengen van signalen van onveiligheid (stap 1 van de Meldcode).
3. Tips die professionals helpen om in een gesprek partnerschap op te bouwen met ouders en jeugdigen (stap 3 van de Meldcode).
4. Tips die professionals helpen om te reflecteren op het gesprek.
5. Tips die professionals helpen om het gesprek te voeren over oplossingen voor de onveilige situatie.

De definitieve versie van de tool is in juni 2024 gepubliceerd. Zie: Van Pouderoijen, Y. (2024, juni). *Check je gesprek. Partnerschap als basis voor oplossingen*. Gesprekstool. Regionale Kenniswerkplaats Jeugd Noord-Holland.

Referentielijst

Van Pouderoijen, Y., Hermens, N., Van Dijk, M. (2023, september). *Meldcode & Partnerschap*. Regionale Kenniswerkplaats Jeugd Noord-Holland.